

FRANSUZ TILIDAN O'ZBEK TILIGA O'TGAN GEOSIYOSIY
TERMINLAR TARJIMASI

Uzkinov Ma'ruf Modiyor o'g'li

O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti Roman-german filologiyasi fakulteti

Fransuz tili nazariy fanlar kafedrası o'qituvchisi

uzkinovmaruf@gmail.com

TRANSLATION OF GEOPOLITICAL TERMS BORROWED FROM
FRENCH INTO UZBEK

Uzkinov Maruf Modiyor ugli

*teacher at the Department of Theoretical French Studies, Faculty of Romance
and Germanic Philology at the University Uzbek State World Languages*

uzkinovmaruf@gmail.com

Annotatsiya: Ushbu maqolada fransuz tilidagi geosiyosiy terminlarning o'zbek tiliga o'tish jarayoni tahlil qilinadi. Xususan, "suverenitet", "sanksiya", "blok" kabi atamalar orqali tarjima va qabul qilish jarayonlarining lingvistik va siyosiy-diskursiv jihatları ko'rib chiqiladi. Mazkur terminlarning fransuz tilidagi semantik maydonlari va o'zbek tilidagi muqobillari o'rganilib, tarjimada duch kelinadigan murakkabliklar va qo'llanilishdagi nuanslar tahlil etiladi. Maqola fransuz-o'zbek lug'atchilik, tarjima strategiyalari hamda geosiyosiy terminologiyani O'zbekistonda siyosiy-ilmiy muhitda qabul qilinishi masalalariga e'tibor qaratadi.

Résumé: Cet article analyse le processus de passage des termes géopolitiques en langue française vers leur emploi en langue ouzbèke. En particulier, les notions « souveraineté », « sanction », « bloc » sont examinées du point de vue de la traduction et de l'usage discursif. Les champs sémantiques en français de ces termes et leurs équivalents ouzbeks sont étudiés, ainsi que les difficultés de traduction et les nuances d'utilisation.

Abstract: This article examines the process of transferring French geopolitical terms into Uzbek usage. It focuses in particular on the terms “sovereignty”, “sanction”, “bloc” and analyzes their translation and discourse usage. The French semantic fields of these terms and their Uzbek equivalents are explored, as well as the difficulties and nuances encountered in translation.

Kalit soʻzlar: suverenitet, sanksiya, blok, tarjima, geosiyosiy terminologiya, fransuz-oʻzbek.

Mots-clés: la souveraineté, la sanction, le bloc, la traduction, la terminologie géopolitique, franco-ouzbek

Keywords: the sovereignty, the sanction, the bloc, the translation, the geopolitical terminology, French-Uzbek

Geosiyosiy terminologiya — zamonaviy xalqaro munosabatlar, diplomatiya va siyosiy tahlil sohalarida muhim oʻrin tutadi. Har bir atama oʻz ichida maʼlum bir konseptni, siyosiy reallikni aks ettiradi. Masalan, fransuz tilidagi “souveraineté”, “sanction”, “bloc” kabi atamalar koʻpincha oʻzbek tilida toʻliq ekvivalent bilan tarjima qilinmasdan ishlatiladi. Bu esa til va siyosiy diskurs oʻrtasida oʻzaro taʼsirni keltirib chiqaradi. Maqolaning maqsadi — fransuz tilidan kirib kelgan geosiyosiy terminlarning oʻzbek tilida ishlatilish xususiyatlarini, tarjima strategiyalarini va semantik xususiyatlarini ilmiy jihatdan tahlil qilishdir.

Geosiyosiy terminlar nafaqat lingvistik, balki siyosiy mazmunga ega birliklardir. Ular xalqaro munosabatlarda maʼlum pozitsiyalarni ifodalaydi. Fransuz tili, ayniqsa XX asr davomida, xalqaro diplomatik diskursda muhim oʻrin tutgan va koʻplab terminlar aynan shu tildan oʻzbek tiliga kirib kelgan. Ularning orasida “souveraineté” (suverenitet), “sanction” (sanksiya), “bloc” (blok), “Communiqué” (Kommyunike) kabi terminlar bor. Bu terminlar oʻzbek tilida ham xalqaro huquq, siyosatshunoslik, va matbuotda keng ishlatiladi.

“Souveraineté” — davlatning hududiy va siyosiy mustaqilligini anglatuvchi asosiy geosiyosiy terminlardan biridir. Fransuz tilidagi ushbu atama oʻzbek tiliga “suverenitet” shaklida kirib kelgan. Mazkur soʻz tarjima qilinmay, toʻgʻridan-toʻgʻri oʻzlashtirilgan, chunki “mustaqillik” soʻzi uning siyosiy-huquqiy

mazmunini to'liq qamrab ololmaydi. Shu sababli "suverenitet" atamasi o'zbek siyosiy tilida ham aniq termin sifatida saqlanib qolgan.

"Sanction" esa xalqaro huquqdagi eng muhim vositalardan biri bo'lib, davlatlarga nisbatan iqtisodiy yoki siyosiy choralarni bildiradi. O'zbek tilida "sanksiya" shaklida qo'llanilib, bu so'z fransuzcha shaklini saqlagan. Tarjima variantlari ("jazolash choralari") mavjud bo'lsa-da, ular terminologik aniqlikni yo'qotadi. Shu bois "sanksiya" so'zi xalqaro diskursda, matbuotda va ilmiy tahlillarda o'z shaklida ishlatiladi.

"Bloc" esa siyosiy yoki iqtisodiy ittifoqlarni ifodalovchi termin sifatida keng tarqalgan. "Sharq bloki", "G'arb bloki" kabi iboralar orqali bu so'z xalqaro siyosiy reallikni anglatadi. O'zbek tilida ham bu termin o'z shaklini saqlab qolgan, chunki "ittifoq" so'zi ma'nodoshlik bersa-da, "blok"ning geosiyosiy konnotatsiyasi kengroqdir.

"Kommyunike" — bu davlatlar o'rtasida bo'lib o'tgan muzokaralar natijasida qabul qilingan rasmiy xabar. U ko'pincha xalqaro shartnomalar yoki kelishuvlar bo'yicha kelishuvlar haqida ma'lumot beradi. Bu so'z fransuzcha "communiquer" (xabar qilmoq) va lotincha "communicare" (aloqa o'rnatmoq) so'zlaridan kelib chiqqan.

Tarjima jarayonida bu kabi terminlarning o'zlashtirilishi ikki bosqichda kechadi: avvalo u xalqaro diskursda qo'llanadi, keyin o'zbek matbuoti va ilmiy sohasida normativlashadi. Shu jarayonda semantik torayish yoki kengayish holatlari ham kuzatiladi. Masalan, "suverenitet" o'zbek tilida ko'proq siyosiy mustaqillik ma'nosida ishlatilsa, fransuz tilida u huquqiy, diplomatik va tarixiy jihatdan kengroq tushunchani ifodalaydi.

Shunday qilib, fransuzcha geosiyosiy terminlarning o'zbek tiliga kirib kelishi jarayoni tarjima nazariyasining klassik strategiyalari — ekvivalentlik, adaptatsiya, va semantik moslashuv orqali kechadi. Bunda asosiy maqsad — terminning xalqaro mazmunini saqlab, o'zbek tili tizimiga moslashtirishdir.

Fransuz tili tarixan xalqaro diplomatiya tili sifatida e'tirof etilgan. BMT, UNESCO, Yevropa Ittifoqi kabi ko'plab tashkilotlarda rasmiy til sifatida

ishlatilgani sababli, geosiyosiy terminlarning ko'pchiligi fransuz tilidan boshqa tillarga aynan shu tilda tarqalgan. Masalan, "neutralité", "confédération", "colonialisme", "révolution", "liberté", "égalité" kabi atamalar ham global termin sifatida shakllangan.

Shu sababli o'zbek tilidagi siyosiy-ilmiy matnlar, hatto rus tilidan o'tgan bo'lsa ham, ko'p hollarda asl manba — fransuz tiliga borib taqaladi.

Fransuz tilidan o'zbek tiliga kirib kelgan geosiyosiy terminlar o'zbek siyosiy va ilmiy diskursining ajralmas qismiga aylangan. "Suverenitet", "sanksiya", "blok", "Kommyunike" kabi terminlar o'z shaklini saqlagan holda o'zbek tiliga singib ketgan bo'lib, ularning tarjima jarayonidagi muvaffaqiyat til va siyosat o'rtasidagi uzviy bog'liqlikni ko'rsatadi. Ushbu terminlarning izchil o'rganilishi, ularni standartlashtirish va lug'atchilik asosida tartibga solish kelgusida o'zbek siyosiy tilining boyishini ta'minlaydi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. MINC Alain (1987), La Machine égalitaire, Le livre de poche, Grasset Paris.
2. ROUSSEAU J.-J. (1966), Du Contrat Social, Garnier-Flammarion, Paris.
3. SERVAN-SCHREIBER J.-J. (1967), Le défi américain, Denoël, Paris.
4. Забело Т.В. Лингвистическая специфика политического дискурса //Дискурс как социальная деятельность: приоритеты и перспективы: Материалы международной научной конференции 17-18 ноября 2011. — М.: ИПК МГЛУ Рема, 2011.
5. MADVALIYEV A., MAHKAMOV N., KO'CHIMOV Sh., MIRAHMEDOVA Z, SAIDNO'MONOV A., (2021), Ijtimoiy-siyosiy terminlarning qisqacha izohli lug'ati, Toshkent.